

**Sytuacja prawna samorządów w świetle planowanych zmian
w ustawie Prawo oświatowe i innych aktach prawnych**

Zadanie własne – czy „cudze”?

Opole wrzesień 2021 r.

Planowane zmiany w ustawie Prawo oświatowe i innych przepisach oświatowych oraz ich skutki dla szkół i samorządów

Planowane zmiany zakładają dalszą centralizację oświaty, odebranie lub ograniczenie ważnych uprawnień samorządom oraz zwiększenie kompetencji administracji rządowej - kuratorów oświaty a także spowodują ograniczenie wpływu dyrektorów szkół, rodziców, nauczycieli, organizacji związkowych i społecznych na rozwój i funkcjonowanie szkół.

Zadania organu prowadzącego szkołę lub placówkę

W ustawie z 14 grudnia 2016r. Prawo oświatowe określono dla JST zadania w zakresie systemu oświaty:

Art. 10.1. Organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności:

- 1) zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki;
- 2) zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym;
- 3) wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie;
- 4) zapewnienie obsługi administracyjnej, w tym prawnej, obsługi finansowej, obsługi organizacyjnej szkoły lub placówki;
- 5) wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych;
- 6) wykonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do dyrektora szkoły lub placówki;
- 7) przekazanie do szkół dla dzieci i młodzieży oraz placówek, o których mowa w art. 2 pkt 7, z wyjątkiem szkół artystycznych realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne, informacji o podmiotach wykonujących działalność leczniczą udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia stomatologicznego dla dzieci i młodzieży, finansowanych ze środków publicznych.

Zadania organu prowadzącego szkołę lub placówkę

Art. 57.

1. Organ prowadzący szkołę lub placówkę sprawuje nadzór nad jej działalnością w zakresie spraw finansowych i administracyjnych, z uwzględnieniem odrębnych przepisów.
2. W zakresie wymienionym w ust. 1 nadzorowi podlega w szczególności:
 - 1) prawidłowość dysponowania przyznanymi szkole lub placówce środkami budżetowymi oraz pozyskanymi przez szkołę lub placówkę środkami pochodzącymi z innych źródeł, a także gospodarowania mieniem;
 - 2) przestrzeganie obowiązujących przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników i uczniów;
 - 3) przestrzeganie przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły i placówki.

Samorządy:

- Realizują lokalne polityki oświatowe i lokalne programy rozwoju edukacji
- Zatwierdzają całą organizację szkół, w tym plany finansowe i etatyzację
- Finansują funkcjonowanie oświaty z wykorzystaniem subwencji i innych dochodów
- Organizują konkursy na stanowiska dyrektorów i wykonują w stosunku do nich czynności pracodawcy

Planowane zmiany niektórych aktów prawnych dotyczących oświaty w roku szkolnym 2021/2022

1. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw z 20 lipca 2021 (nazywany „LexCzarnek”)
Projekt rządowy, etap procedowania: po konsultacjach publicznych, negatywna opinia organizacji samorządowych, przed skierowaniem do Sejmu
2. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw z 15 czerwca 2021 (nazywany „LexWójcik”)
Projekt rządowy (RM), etap procedowania: po konsultacjach publicznych
3. Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego z dnia 25 maja 2021 r.
Projekt rozporządzenia niezgodniony w ramach KWRiST
(negatywnie zaopiniowany przez stronę samorządową)

1. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw z 20 lipca 2021 wprowadza zmiany m.in. w zakresie:

- wyboru nowego dyrektora szkoły
- odwoływania dyrektorów szkół bez wypowiedzenia
- warunków działania na terenie szkoły stowarzyszeń i innych organizacji
- oceny pracy dyrektora szkoły
- praw JST do kształtowania sieci szkół na swoim obszarze

Wybór nowego dyrektora szkoły

Zmiany w organizacji komisji konkursowej:

- **Skład komisji:** zwiększenie z 3 do 5 liczby przedstawicieli organu sprawującego nadzór pedagogiczny, przedstawiciele organizacji związkowych ograniczenie tylko do tych działających w danej szkole lub placówce. Organ prowadzący, rodzice i nauczyciele nie mają zwiększonej liczby przedstawicieli (3,2,2).
- **Wymagana liczba członków:** minimum 4 osoby: reprezentujące organ prowadzący, organ nadzoru pedagogicznego, radę pedagogiczną, radę rodziców a wśród tych osób co najmniej po jednym przedstawicielu dwóch pierwszych organów. **Obecnie** wymagana jest obecność co najmniej **2/3 składu** komisji, po zmianie **mniej niż 1/3**.
- **Sposób głosowania:** niezależnie od liczby przedstawicieli biorących udział w posiedzeniu komisji konkursowej przedstawicielowi/om organu sprawującego nadzór pedagogiczny przysługuje łącznie **pięć głosów**, przedstawicielowi/om organu prowadzącego szkołę lub placówkę łącznie **trzy głosy**, a pozostałym przedstawicielom **po jednym głosie**. Obecnie każdy członek komisji dysponuje jednym głosem.

Wybór nowego dyrektora szkoły

Kolejne uprawnienia kuratora:

- **Skład komisji w nowo zakładanej szkole:** 5 przedstawicieli organu sprawującego nadzór pedagogiczny, 3 przedstawicieli organu prowadzącego, bez organizacji związkowych, rodziców i nauczycieli
- **Wymagana pozytywna opinia kuratora** gdy organ prowadzący chce powierzyć stanowisko dyrektora na okres krótszy niż 5 lat
- **Wymagana pozytywna opinia kuratora** gdy konkurs wygra osoba nie będąca nauczycielem
- **Wymagana pozytywna opinia kuratora** gdy konkurs nie został rozstrzygnięty lub gdy do konkursu nie zgłosił się żaden kandydat i organ prowadzący chce powierzyć stanowisko dyrektora wskazanemu przez siebie kandydatowi

Wybór nowego dyrektora szkoły

Skutki:

- Przedstawiciele **kuratora** będą mieli aż pięć głosów w komisji konkursowej i **największy wpływ na wybór dyrektora**. Wybiorą też samodzielnie dyrektorów nowych szkół.
- Postępowanie konkursowe przestaje być realnym konkursem, gdyż urzędnicy nie będą musieli brać w nim udziału: nie wysłuchają kandydata, nie zadadzą pytań, nie dokonają indywidualnej oceny kandydata. **Jeden przedstawiciel kuratorium zagłosuje za pięciu**. Rodzice i nauczyciele nie będą mieli takiej możliwości.
- Głosowanie za innych - czyli to, co dotychczas było piętnowane jako fałszerstwo zostanie w ten sposób uprawomocnione.
- Możliwość **przeprowadzenia konkursu przy 4-osobowym składzie komisji**, nawet bez obecności rodziców, nauczycieli i zw. zawodowych podważa wiarygodność wyboru dyrektora oraz umniejsza rolę tych podmiotów.
- O wyniku konkursu może zdecydować mniejszość jej ustawowego składu.

Odwoływanie dyrektorów szkół bez wypowiedzenia

„Szybka ścieżka” odwołania dyrektora:

- **Kurator oświaty będzie mógł odwołać dyrektora szkoły lub placówki w czasie roku szkolnego bez wypowiedzenia za nierealizowanie zaleceń:**
Jeżeli dyrektor szkoły nie zrealizuje zaleceń w przewidzianym terminie, kurator oświaty będzie mógł wystąpić do organu prowadzącego szkołę z wnioskiem o odwołanie dyrektora w czasie roku szkolnego bez wypowiedzenia. Jeżeli organ prowadzący nie odwoła dyrektora, wówczas **kurator stwierdzi wygaśnięcie powierzenia stanowiska dyrektora.**

Obecnie kurator nie ma uprawnienia wygaszania powierzenia tego stanowiska.
- **Przepisy dotyczące odwołania dyrektora bez wypowiedzenia dotyczą także dyrektorów niebędących nauczycielami**

Odwoływanie dyrektorów szkół bez wypowiedzenia

Zawieszenie dyrektora:

- **Organ sprawujący nadzór pedagogiczny** może wystąpić do organu prowadzącego szkołę z wnioskiem o zawieszenie dyrektora szkoły przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego.
Wniosek złożony w tej sprawie będzie wiążący dla organu prowadzącego szkołę.
Obecnie wniosek nie jest wiążący.

Ograniczenie uprawnienia samorządów:

- **Organ prowadzący szkołę lub placówkę** będzie mógł odwołać dyrektora szkoły lub placówki bez wypowiedzenia **tylko po uzyskaniu pozytywnej opinii kuratora oświaty.**
Obecnie zgoda kuratora nie jest wymagana.

Odwoływanie dyrektorów szkół bez wypowiedzenia

Skutki:

- **Ingerencja organu nadzoru** pedagogicznego **w sferę stosunków pracowniczych** łączących dyrektora szkoły lub placówki i organ prowadzący, wykonujący w stosunku do dyrektora czynności z zakresu prawa pracy.
- **Brak procedury odwoławczej** od działań prawnych podjętych przez organu nadzoru pedagogicznego w celu odwołania dyrektora – sprawy w Sądzie Administracyjnym i Sądzie Pracy.
- Ministerstwo Edukacji i Nauki **nie dysponuje żadnymi materiałami potwierdzającymi** nierealizowanie przez dyrektorów szkół lub placówek zaleceń więc intencję projektowanych przepisów można odczytać jako chęć zastraszenia dyrektorów

Warunki działania na terenie szkoły stowarzyszeń i innych organizacji

Konieczna zgoda kuratora na zajęcia:

- Obecnie działanie w szkole organizacji społecznych wymaga zgody dyrektora, a także następuje dopiero po uzyskaniu pozytywnej opinii rady szkoły i rady rodziców.
- **Planuje się aby niezbędna była pozytywna opinia kuratora oświaty** poprzedzona złożeniem przez dyrektora szkoły lub placówki, nie później niż **na dwa miesiące przed** rozpoczęciem zajęć:
 - * programu zajęć oraz materiałów wykorzystywanych do realizacji programu zajęć,
 - * pozytywnej opinii rady szkoły lub placówki i rady rodzicówBez zgody kuratora zajęcia nie odbędą się.
- **procedury** administracyjne trwające ponad 2 miesiące **zniszczą wiele cennych inicjatyw**, ograniczą aktywność społeczną szkoły, uniemożliwią szybką reakcję na potrzeby uczniów.
- Zgoda kuratora **nie** jest wymagana dla organizacji realizującej **zadania zlecone przez administrację rządową**

Ocena pracy dyrektora szkoły

- **Uzależnienie oceny** pracy dyrektora **wyłącznie od decyzji** organu sprawującego nadzór pedagogiczny:
Jeżeli w terminie 30 dni organ sprawujący nadzór pedagogiczny nie uzyska porozumienia z organem prowadzącym szkołę w sprawie oceny pracy dyrektora, to samodzielnie dokonuje tej oceny.
- Obecnie oceny pracy dyrektora szkoły lub placówki **dokonuje organ sprawujący nadzór pedagogiczny w uzgodnieniu z organem prowadzącym szkołę.**
- Ponieważ do konkursu na stanowisko dyrektora szkoły **może zgłosić się dyrektor**, który uzyskał co najmniej ocenę pracy bardzo dobrą - wystawiając samodzielnie ocenę dobrą **kurator może skutecznie zablokować start danego dyrektora w konkursie.**

Prawo JST do kształtowania sieci szkół na swoim obszarze

Likwidacja szkół

Wg nowych zapisów **szkoła publiczna prowadzona przez jednostkę samorządu terytorialnego** będzie mogła zostać zlikwidowana, jeżeli likwidacja tej szkoły:

- 1) **nie ograniczy** dostępności nauki, wychowania i opieki;
- 2) **polepszy**:
 - a) warunki nauki, wychowania i opieki uczniów likwidowanej szkoły oraz nie pogorszy ich w szkole lub szkołach wskazanych jako miejsce kontynuowania nauki;
 - b) warunki stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym, w przypadku gdy likwidowana szkoła prowadzi takie kształcenie;
- 3) **nie pogorszy** warunków dotarcia uczniów do szkoły;
- 4) **jest uzasadniona zmianami demograficznymi** lub prognozami dotyczącymi liczby uczniów likwidowanej szkoły, szkoły lub szkół wskazanych jako miejsce kontynuowania nauki oraz ogółem wszystkich szkół danego typu prowadzonych przez jednostkę samorządu terytorialnego.

Prawo JST do kształtowania sieci szkół na swoim obszarze

Opinia kuratora oświaty w sprawie likwidacji szkoły będzie musiała zawierać:

- ocenę spełnienia warunków (przedstawionych powyżej),
- ocenę likwidacji szkoły w zakresie jej zgodności z przepisami prawa.

Tworzenie zespołów szkół lub placówek:

- Jednostka samorządu terytorialnego jako organ prowadzący szkołę lub placówkę będzie mogła: utworzyć zespół, włączyć szkołę do istniejącego **po uzyskaniu pozytywnej opinii kuratora oświaty.**

Obawy dotyczące całkowitego uniemożliwienia likwidacji szkół zgłaszają głównie gminy wiejskie.

2. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw z 15 czerwca 2021 dotyczy:

Odpowiedzialności karnej m.in. dyrektora szkoły, placówki

- Projekt zakłada **możliwość kary więzienia dla dyrektora** szkoły/placówki do lat 3 za „przekroczenie uprawnień lub nie dopełnienie obowiązków w zakresie nadzoru nad małoletnim, czym działa na jego szkodę”.
- Bez wątpienia dobro dziecka jest wartością, o którą należy szczególnie dbać i jej chronić. Jednak jak wynika z uzasadnienia projektu, główną przyczyną jego powstania jest brak w Kodeksie Karnym przepisu, który przewidywałby możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności osobę kierującą niepubliczną jednostką organizacyjną sprawującą opiekę i nadzór nad małoletnim.
- Brakujące przepisy w zakresie odpowiedzialności karnej związanej z opieką i nadzorem nad małoletnimi powinny zostać uregulowane na gruncie Kodeksu Karnego.

3. Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego z dnia 25 maja 2021 zmienia:

- **sposób oceny efektywności pracy szkoły**
- **Ewaluacja jest obiektywną, wszechstronną oceną** pracy szkoły lub placówki na wielu płaszczyznach prowadzoną przez zespół ewaluatorów z udziałem całego środowiska szkolnego, w tym uczniów i rodziców oraz partnerów zewnętrznych szkoły.
- **Narzędzia** do ewaluacji jednolite w całym kraju opracowali **eksperci z UJ**.
- Likwiduje się **ewaluację** jako formę nadzoru pedagogicznego i zamienia się ją na istniejącą już **kontrolę**, poszerzoną o kontrolę przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz **kontrolę efektów działalności** dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły. Taką jednostronną kontrolę przeprowadzi samodzielnie wizytator.

#WolnaSzkoła

Grupa organizacji działających w **Sieci Organizacji Społecznych dla edukacji (SOS dla edukacji)** przygotowała kampanię społeczną pokazującą, jak zmieni się polska szkoła, jeśli rząd wprowadzi projektowane zmiany w polskiej oświacie, a także jakie grupy społeczne i środowiska szkolne się temu sprzeciwiają.

Kampania prowadzona jest pod hasłem **Wolna Szkoła** przede wszystkim w mediach społecznościowych oraz na stronie:

www.wolnaszkola.org

facebook.com/wolnaszkola.org

#WolnaSzkoła

W kampanii udział biorą organizacje społeczne: Amnesty International Polska, Fundacja Akcja Demokracja, Fundacja Aktywności Lokalnej, Edukacja w Działaniu, Fundacja Centrum Cyfrowe, Fundacja Centrum im. prof. Bronisława Geremka, Fundacja im. Stefana Batorego, Fundacja na rzecz Praw Ucznia, Fundacja Ośrodka KARTA, Fundacja Pole Dialogu, Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego, Fundacja Przestrzeń dla edukacji, Fundacja Rodzice mają głos, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Fundacja Wolne Sądy, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Instytut Spraw Publicznych, Kampania Przeciw Homofobii, Kogutorium, Komitet Obrony Demokracji, My, nauczyciele, NIE dla chaosu w szkole, Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych, Polska Akcja Humanitarna, Polska Fundacja im. Roberta Schumana, Protest z Wykrzyknikiem, Sieć Obywatelska Watchdog Polska, Stowarzyszenie im. prof. Zbigniewa Hołdy, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Stowarzyszenie Umarłych Statutów, Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, a także: Ogólnopolskie Stowarzyszenie Kadry Kierowniczej Oświaty, Związek Nauczycielstwa Polskiego i Niezależny Związek Zawodowy Oświaty Polska oraz Stowarzyszenie TAK! Samorządy dla Polski. Dołączyło kolejnych 30 organizacji.

Kampanię wspierają: Unia Metropolii Polskich oraz Związek Miast Polskich.

#WolnaSzkoła

Symbolem kampanii - obywatelskiego sprzeciwu wobec rządowych zmian w oświacie - jest **czzerwona szkolna ekierka**.

Podsumowanie

Projektowane przepisy zmierzają do centralizacji oświaty i podporządkowania jej administracji rządowej.

Największe obawy i sprzeciw budzą:

- Zwiększenie do **5 liczby przedstawicieli kuratora** w komisji wybierającej dyrektora szkoły i możliwość nieuczestniczenia urzędników w pracach komisji gdyż **jeden będzie mógł głosować za pięciu**
- Możliwość **odwoływania dyrektorów szkół** bez wypowiedzenia przez kuratora oświaty **bez zgody samorządu**
- **Decydowanie przez kuratora** oświaty, **jakie zajęcia** prowadzone przez stowarzyszenia i inne organizacje **mogą odbywać się na terenie szkoły**

Podsumowanie

Negatywne stanowisko w sprawie ustawy z 20 lipca 2021 r. już wydały liczne organizacje i podmioty związane z oświatą, m.in.:

- Strona samorządowa KWRiST – zespół ds. edukacji
- Unia Metropolii Polskich
- Związek Miast Polskich
- Związek Powiatów Polskich
- Związek Gmin Wiejskich
- Stowarzyszenie TAK! Samorządy dla Polski
- Rzecznik Praw Obywatelskich
- Związek Nauczycielstwa Polskiego
- Wolny Związek Zawodowy Forum-Oświata
- Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska
- Ogólnopolskie Stowarzyszenie Kadry Kierowniczej Oświaty
- Komitet Dialogu Społecznego Krajowej Izby Gospodarczej
- Kilkadziesiąt organizacji społecznych

Dziękuję za uwagę

Iwona Waszkiewicz

Zastępca Prezydenta Bydgoszczy

